

Spiritualiteit: een levenswijze

– A. Jayaprakash

Spiritualiteit is een term die zo vaak gebruikt wordt, dat de betekenis ervan vaak verkeerd begrepen wordt. Het wordt vaak verward met religie en met alles wat valt onder het begrip religie. Net als een munt die veel gebruikt en afgesleten is verliest spiritualiteit zijn waarde. Ook religie is een verkeerd begrepen term. Zij wordt verbonden met rituelen, conventies, vergaderingen of plaatsen van verering. ‘Religie’ betekent ‘reünie’. Het is de reünie van de ziel met het ultieme, waar geen dualiteit bestaat: er is geen dit en dat, hier en daar, gisteren en morgen. Woorden in elke taal ondergaan verandering tot ze uiteindelijk precies het tegenovergestelde betekenen van wat zij vroeger vertegenwoordigden. Zo denken wij tegenwoordig bij het woord ‘religie’ niet aan reünie of eenheid, maar aan met elkaar wedijverende partijen die niet weten tegen wie of wat zij vechten.

A. Jayaprakash is wetenschappelijk onderzoeker aan de afdeling Engels van de universiteit van Calicut.

Spiritualiteit in haar eenvoudigste vorm is de constante zoektocht naar god. Het is een levenswijze. Het is geen kledingstuk dat men bij gelegenheid aan- en uittrekt. Jammer genoeg is spiritualiteit geslonken tot sporadische devotie aan god; of liever, de mensen nemen wat zijzelf hebben teruggebracht tot hun definitie van spiritualiteit, bijvoorbeeld een gelofte doen voor veertig dagen en tijdelijk afzien van het eten van vlees, vrouwen en het drinken van wijn, met de bedoeling een afgelegen tempel te bezoeken, om vervolgens weer terug te gaan naar af. Na de voorgeschreven dagen is er op sommige plaatsen zelfs een ritueel van het ‘verbreken van de gelofte’ en het met hernieuwde energie hervatten van de opgegeven plezier-tjes! Het oude spreekwoord ‘geloftes zijn er om gebroken te worden’ wordt dan een feit. De goddelijke pauze is maar een sporadische episode in het algemene drama des levens. De mens stelt zich echter tevreden door zich te verbeelden dat god tevreden over hem is vanwege zijn boetedoening van veertig dagen. Boete gedaan te hebben met het prettige vooruitzicht dit te kunnen beëindigen is één ding, maar het is een gotspe te veronderstellen dat god daar tevreden over is. Zou het bestaan van god op het spel staan zonder de gebeden, het eerbetoon en de boetedoening van de mens? God snakt er niet naar verafgood of geprezen te worden. Hijzelf heeft de antropomorfe god niet geschapen, maar wij. God is noch een concreet wezen, noch bevindt

hij zich op een vaste plaats. In de Gita zegt de heer Krshna: *'O Arjuna, God zetelt in de harten van alle wezens.'* Wij zijn dus dwazen om hem buiten (ons-zelf) te zoeken. Wij volgen zinloze praktijken, niet zozeer omdat wij daarin enige inherente waarheid herkennen, maar omdat zij generaties lang overgeleverd zijn.

Jammer genoeg kunnen wij ons god niet eenvoudigweg voorstellen, omdat ons denkvermogen zo geraffineerd is! Wij verwachten dat hij rechtstreeks uit de hemel voor ons landt met al zijn attributen om ons te komen redden. Er bestaat een verhaal om dit te illustreren: er was eens een man door plotse-linge overstromingen ingesloten op een eiland. Hij bad tot god om redding. Er kwam een boot langs varen en hem werd gevraagd aan boord te komen. Hij verwierp het aanbod en zei dat hij volkomen vertrouwde op god. De vloed kwam op en de voeten van de man raakten onder water terwijl hij doorging met bidden. Toen kwam er een schip langs het eiland en de kapitein vroeg de geïsoleerde man om aan boord te komen. De man weigerde weer en zei dat de genadige god hem op één of andere manier wel zou redden. Het water steeg verder en nu stond de man tot zijn nek in het water. Toen vloog er een helikopter over die de schade opnam die veroorzaakt was door de overstroming. De piloot liet een touw zakken zodat de man het kon pakken en naar boven klimmen. De man weigerde en herhaalde zijn geloof in gods macht om hem te redden. Al gauw verdronk de man. Toen hij in de andere wereld kwam, vroeg hij god waarom hij zijn gebeden niet verhoord had. God antwoordde, 'ik kwam bij u met een boot, een schip en zelfs met een helikopter. Ik heb mijn best ge-

daan om u te redden. Het was dwaas van u om uzelf te verdrinken.'

Wat wij aan het doen zijn is niet zoveel anders: wij wachten op een heilige of een avatar om ons te redden en wij citeren heilige teksten om ons geloof of ongeloof te illustreren. Wij zeggen dat geschreven staat in de Gita dat *'wanneer deugd afneemt en ondeugd en ongerechtigheid de wereld regeren, dan incarneer ik (Krishna) om de slechten te vernietigen en opnieuw rechtvaardigheid in te stellen'*. Maar voor het gemak vergeten we dat er in diezelfde Gita staat geschreven dat men zijn eigen ziel geestelijk moet verheffen (uddharet atmanam atmana). Ons wordt aangeraden het zelf te verheffen door het Zelf, en als wij onverschillig blijven, lopen wij misschien het risico geteld te worden onder de slechten en zullen we vernietigd worden wanneer Hij komt. Dus laten wij niet wachten tot het te laat is.

Men zegt wel dat wanneer twee mensen elkaar tegenkomen, er in feite zes personen aanwezig zijn: de twee die zij zelf denken dat zij zijn; de twee die zij denken dat de ander is; en de twee zoals zij werkelijk zijn. Spiritualiteit is een bewustzijn dat de notie van twee verschillende personen opheft en het besef dat zij één en dezelfde zijn. En als dat zo is, dan is er geen vraag van 'ieder die de ander ontmoet'. Als allen beseffen dat zij één zijn, borrelen liefde en hulpvaardigheid even natuurlijk omhoog als de boom blaadjes doet uitbotten. Dan kan men elkaar niet haten aangezien men, door dat te doen, zichzelf haat.

Spiritualiteit is de natuurlijke stand van zaken en men moet binnenin zich kijken, niet buiten zichzelf, om dit te bereiken. De simpele natuurlijke staat kan slechts gekend worden op een

simpele natuurlijke manier. Ritualen zijn niet verkeerd of nutteloos, maar zij zijn slechts een stap op weg naar spiritualiteit. Gehecht blijven aan zulke dingen is als het bouwen van een huis op een brug. De brug is bedoeld om de rivier over te steken, niet om erop te wonen. Als men gaat picknicken, kan men van het landschap genieten, maar men gaat zich daar niet vestigen. Spiritualiteit is geen stagnatie, maar constante evolutie.

Wanneer wij iets lezen, vinden wij de letters, woorden en interpunctie niet irreal, maar accepteren wij alleen het idee dat overgebracht wordt als reëel, want het eerstgenoemde leidt ons tot het laatstgenoemde. Op dezelfde manier kunnen het mysterie van de wereld en van ons eigen zelf niet weggevoerd worden als illusoire verschijnselen. Wij moeten de wereld liefhebben, hem omhelzen, want bevrijding komt daardoor, niet daarbuiten. Zoals Confucius het formuleerde: *'Velen zoeken het geluk hoger dan de mens; anderen lager dan hem. Maar geluk staat op dezelfde hoogte als de mens.'* De meest simpele vragen zijn vaak de diepste: Wie bent u? Waar komt u vandaan? Waar gaat u heen? Een Chinese filosoof van de T'ang dynastie droomde dat hij een vlinder was en daarna was hij er nooit meer zeker van dat hij geen vlinder was die ervan droomde een Chinese filosoof te zijn! Kunnen wij er zeker van zijn wie we eigenlijk zijn?

Spiritualiteit is een evolutie van de wereld binnenin ons, zodat hij de hele buitenwereld omvat. Dan raken we niet verstrikt in de uiterlijke wereld. Onze waarnemingen van de uiterlijke wereld laten indrukken achter op het denkvermogen die verdere waarnemingen beïnvloeden. Als we iemand zien, stoppen we hem of haar in een

bepaalde categorie en aanvaarden we niet de mogelijkheid dat hij tot een andere categorie kan gaan behoren. Een goede of slechte relatie is het gevolg. Aldus geeft onze opinie of iemand goed of slecht is geen aanwijzing over het karakter van die persoon, maar alleen over onze waarneming van die persoon. Als de wereld dus niet verandert, is dat niet omdat hij niet in staat is te veranderen, maar omdat wij niet toestaan dat hij verandert.

Spiritualiteit vraagt om 'de-familiarisatie' (om een term te ontlenen aan het Russisch formalisme; familiarize = vertrouwd, bekend maken) waardoor het denkvermogen gereinigd wordt en wij zien wat de wereld werkelijk is. Wij nemen hem opnieuw waar, wij zien alles met de verwondering en het ontzag van het eerste gezicht. Dan kunnen wij niet verveeld raken door iets of iemand, noch vrezen wij de dood.

Spiritualiteit verwerven betekent niet het elimineren van de ellende en het verdriet van het tijdelijk bestaan, maar het wegnemen van de oorzaken van dit verdriet die alleen maar het gevolg zijn van voorbijgaande indrukken.

Het is een misvatting dat spiritualiteit tegengesteld is aan het materiële leven; in feite gaat zij samen met het materiële leven, maar er moet evenwicht bestaan tussen deze twee. Zij zijn als de twee vleugels van een vogel, die alleen kan vliegen met twee vleugels. Zo moeten ook, in onze voortgang naar realisatie, de wereld binnenin ons en die buiten ons niet langer met elkaar in tegenspraak zijn. Ze zijn allebei een verenigde manier om tot goddelijkheid te komen.

Uit: *The Theosophist*, juni 2004

Vertaling: A.M.I.